

CZU: 377:37.026:371.212

IMPLEMENTAREA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL-TEHNIC A TEHNOLOGIILOR DIDACTICE CENTRATE PE ELEV

Olga ALCAZ

Universitatea Tehnică a Moldovei

Astăzi se resimte tot mai mult necesitatea aplicării unor tehnologii didactice noi care ar spori calitatea formării competențelor profesionale la viitorii meseriași din învățământul profesional tehnic. Cele mai potrivite tehnologii didactice utilizate în procesul de formare profesională sunt tehnologiile centrate pe elev. Pentru proiectarea unei tehnologii didactice este important să se pornească de la obiectivele lecției, obiectivele de performanță finală și competențele profesionale ce urmează a fi formate. Implementarea în învățământul profesional tehnic a tehnologiilor didactice orientate spre necesitățile elevului are un impact enorm asupra formării competențelor profesionale la elevi, motivându-i pentru activitățile de învățare și implicându-i mult mai interes în soluționarea diverselor sarcini de învățare. În consecință, elevii își formează abilități de învățare de nivel înalt, își pot autoevalua și autocontrola procesul de învățare, li se dezvoltă sentimentul că stăpânesc experiența de învățare.

Cuvinte-cheie: *învățământ profesional-tehnic, tehnologii didactice centrate pe elev, aplicarea tehnologiilor didactice, principii de organizare și promovare a învățării centrate pe necesitățile elevului.*

IMPLEMENTATION OF STUDENT-CENTERED TEACHING TECHNOLOGIES IN VOCATIONAL-TECHNICAL EDUCATION

Nowadays, it feels like there is a need to implement new teaching technologies that enhance the quality of training the professional skills of the future craftsmen from technical vocational education. The most appropriate education technologies used in the teaching are student oriented. In order to design a teaching technology, it is important to start from the lesson objectives, final performance objectives and professional competences which will be formed. The implementation of student-centered teaching technologies in vocational-technical education has a huge impact on the formation of professional skills in the students, their motivation for learning activities, with more interest and involvement in solving various learning tasks. Consequently, students develop learning skills at high level; have greater control over their own learning process and a better sense of ownership over the learning experience.

Keywords: *vocational-technical education, teaching technologies, student-centered education, application of teaching technologies, principles of organization and promotion of learning centered on student needs.*

Introducere

Principalele obiective ale instituției de învățământ profesional tehnic vizează crearea condițiilor optime pentru dezvoltarea psihică, morală, emoțională, culturală, personală și profesională a fiecărui elev. Acestea se vor transforma în finalități prin selectarea și aplicarea de către cadrele didactice a unor tehnologii și tehnici didactice adecvate.

Actualmente se resimte tot mai mult necesitatea aplicării *unor tehnologii didactice noi* care ar spori calitatea formării competențelor profesionale la viitorii meseriași. Calitatea pregătirii profesionale este condiționată de modernizarea și organizarea conținuturilor procesului de învățământ și a noilor tehnologii axate pe cerințele socioeconomice. Cele mai potrivite tehnologii didactice utilizate în procesul de formare profesională sunt tehnologiile orientate către elev. Implementarea acestora solicită respectarea unor cerințe.

În acest context, cercetătoarea I.S. Iakimanskaya propune următoarele cerințe față de aplicarea tehnologiilor didactice centrate pe elev, astfel încât acestea:

- să asigure o corelare a conținuturilor cu experiența de învățare anterioară a elevului;
- să ofere o prezentare a cunoștințelor orientate nu doar spre extinderea volumului lor, structurarea, integrarea și generalizarea lor, dar și spre sporirea experienței de învățare a fiecărui elev;
- să coreleze în permanență procesul de instruire cu experiența personală a fiecărui elev și cu conținutul cunoștințelor acumulate;
- să ofere oportunități de stimulare a capacităților de autoevaluare a activității de învățare, a conținutului și formelor ce ar asigura elevului posibilitatea de a participa activ în procesul de asimilare a cunoștințelor;

- să evedențieze și să aprecieze modalitățile de lucru pe care le poate folosi elevul în mod independent, permanent și productiv;
- să organizeze și să ordoneze materialul de învățat în așa fel încât elevul să aibă posibilitatea de a selecta conținuturile, felul și modul de realizare a sarcinilor și de soluționare a problemelor;
- să asigure nu doar evaluarea rezultatelor, dar și a procesului de obținere a acestora;
- să asigure realizarea reflecției și aprecierea învățării ca activitate și experiență personală [1].

Tehnologiile didactice centrate pe elev, aplicate fiind în învățământul profesional-tehnic, îndeplinesc următoarele funcții:

- ✓ valorificarea potențialului intelectual și dezvoltarea abilităților cognitive individuale ale fiecărui elev pentru însușirea profesiei;
- ✓ identificarea și valorificarea la maximum a experienței individuale a fiecărui elev ca sursă de învățare, folosind situații din practica profesională;
- ✓ acordarea asistenței elevului pentru a facilita autocunoașterea, autodeterminarea și autorealizarea prin profesie, dar nu formarea unor calități prestabilite;
- ✓ formarea deprinderilor de cultură profesională, care i-ar permite elevului să-și organizeze productiv atât viața personală, cât și să-și determine corect comportamentul profesional și să-și prioritizeze valorile.

În literatura de specialitate sunt prezentate o diversitate mare de tehnologii didactice centrate pe elev care contribuie la realizarea obiectivelor educaționale. Pentru o sistematizare a acestora, pledăm pentru următoarea clasificare:

- *tehnologii cu caracter de cercetare/investigare* – solicită realizarea de către profesor a unui model de „învățare prin descoperire”;
- *tehnologii de comunicare (dezbateri)* – presupun prezența discuțiilor, care oferă posibilitatea exprimării diferitelor puncte de vedere asupra problemelor studiate, comparându-le cu căutarea prin discuție a perspectivei de soluționare;
- *tehnologii de învățare prin simulare (joc)* – simulează unele situații sau dificultăți profesionale reale în spațiul/mediul educațional și soluționarea acestora;
- *tehnologii participative* – elevul are posibilitatea să-și proiecteze de sine stătător activitățile viitoare, să se implice în procesul/activitatea de învățare și să fie subiectul acestei activități;
- *tehnologii reflexive* – elevul conștientizează modul de obținere a rezultatelor, dificultățile pe care le-a întâlnit în timpul realizării, cum acestea au fost eliminate și ce a simțit el în acel timp;
- *tehnologii mixte/integrative* – îmbină caracteristicile mai multor tehnologii din cele sus-menționate. Exemplu elocvent al tehnologiei integrate este activitatea de proiect, la baza căreia stă proiectul. Esența acestei tehnologii constă în a stimula interesul elevilor pentru anumite probleme, ceea ce presupune deținerea unui anumit volum de cunoștințe, prin activitatea de proiect fiind prevăzută soluționarea problemei cu aplicarea practică a cunoștințelor dobândite. Învățarea prin proiecte se încadrează perfect în paradigma învățării centrate pe elev, deoarece la realizarea proiectului fiecare elev poate găsi activitatea care se potrivește mai mult cu interesele și abilitățile sale.

Pentru proiectarea unei tehnologii didactice este important să se pornească de la obiectivele lecției, obiectivele de performanță finală și competențele profesionale ce urmează a fi formate. La fel, pentru realizarea conținuturilor sunt importante următoarele categorii de resurse didactice: metodele de instruire; arealul de probleme din domeniul profesional, exerciții și aplicații cu caracter practic din realitatea profesională; formele de organizare a instruirii; mijloacele de instruire; mediul de învățare; timpul de instruire [2].

În literatura de specialitate pot fi găsite multe idei, tehnici și metode de învățare centrate pe elev, dar mai puțin este abordat specificul implementării acestora în învățământul profesional tehnic. În continuare vom prezenta câteva principii de care trebuie să se conducă cadrele didactice din școala profesională în organizarea și promovarea învățării centrate pe necesitățile elevului.

Crearea condițiilor pentru ca elevii să învețe făcând anumite acțiuni/lucruri ce țin de domeniul profesiei. Învățarea într-un mediu centrat pe elev este o experiență din care se învață și prin care se dezvoltă abilitățile profesionale – prin participare activă și nu pasivă; aceasta se îndepărtează de prelegerile tradiționale și se îndreaptă spre activități de învățare bazate pe acțiune (ce trebuie să poată) și rezolvare de probleme.

Sprrijinirea și încurajarea autocontrolului. Profesorii trebuie să aibă curajul de a renunța la controlul asupra mediului de învățare și de a le oferi elevilor libertatea de a învăța, posibilitatea de autoevaluare, folosind o varietate de metode adecvate diverselor stiluri de învățare la nivelul clasei, dar și al fiecărui elev în parte. Este nevoie de efort din partea profesorului de a substitui controlul cu monitorizarea și ghidarea procesului de învățare, deoarece acest lucru poate aduce foarte multe beneficii, în special crește responsabilitatea pentru rezultatele obținute în activitatea profesională.

Tratarea elevilor conform principiului optimismului pedagogic. Profesorii trebuie să scoată în evidență reușitele elevilor, să manifeste atitudine pozitivă și încurajatoare. Este cunoscut faptul că reușesc acei elevi care sunt încurajați și susținuți de profesori. La fel este important ca profesorii să comunice într-o manieră pozitivă, deoarece aceasta are efecte asupra motivației elevilor. Limbajul pozitiv stimulează dorința elevului de a face și a duce lucrul până la capăt, de a mai încerca chiar și atunci când nu reușește din prima.

Crearea mediului fizic securizant și stimulatîv învățării. Mediul de învățare are un impact pozitiv asupra rezultatelor învățării, dacă este orientat spre profesie. Mobilierul trebuie aranjat astfel încât să faciliteze desfășurarea activității atât a elevilor, cât și a profesorului, asigurând ultimului acces la fiecare elev. Utilajele și echipamentele trebuie să fie rațional amplasate în sală, atelier. Afișarea posterelor, imaginilor, pozelor colorate constituie un element al mediului ce stimulează învățarea. Acestea trebuie plasate la un loc vizibil și accesibil tuturor elevilor. Conținutul lor trebuie să fie în concordanță cu temele abordate în cadrul lecției, posibil de a fi înlocuit atunci când este necesar.

Prezentarea a ceea ce urmează să învețe (a finalităților). Elevilor li se prezintă imaginea de ansamblu a ceea ce trebuie să învețe, ce rezultate trebuie să obțină – „dacă ei nu știu și nu văd încotro merg, vor ajunge probabil într-o altă destinație”. Elevilor li se oferă șansa de a vedea în ce măsură activitățile de învățare corespund scopurilor programului de orientare și formare profesională. Este important să li se spună întotdeauna ce vor învăța și să fie argumentată utilitatea a ceea ce vor învăța, dar mai ales să fie familiarizați cu consecințele necunoașterii și/sau nerespectării unor principii, reguli. Este important ca mediul să fie pregătit pentru experiența de învățare, elevilor explicându-li-se de ce învață anumite lucruri și cum se încadrează acestea în întregul program de formare profesională. Acest lucru trebuie să se facă în diferite modalități: în scris, oral, prin imagini.

Crearea unor oportunități de învățare prin cooperare. Dacă elevilor li se permite să lucreze împreună, în grup, și să învețe unii de la alții, experiența de învățare se îmbogățește, deoarece ei pot învăța foarte mult „unul de la altul”. Aceasta le oferă posibilitatea de a se cunoaște și de a se „descoperi” reciproc. Fiecare elev are idei, experiențe și informații, iar colaborarea permite ca acestea să fie împărtășite între ei; astfel, toți participanții la învățare au de câștigat, se dezvoltă o comunitate de învățare care oferă sprijin și susținere tuturor, iar învățarea capătă un caracter lejer, firesc și captivant.

Proiectarea activităților didactice oferă elevilor șanse pentru înregistrarea succesului. Este important să fie planificate numeroase oportunități de realizare și înregistrare a succesului la intervale mici și frecvente. Astfel, elevii au ocazia să conștientizeze succesul, iar aceasta stimulează dorința de a mai trăi încă o dată bucuria succesului. Chiar și cele mai mici realizări pot fi înregistrate, prezentate, relatate grupului pentru ca elevul să se bucure de cele reușite. Iar în cazul în care se atestă o nereușită/un eșec, la un interval scurt de timp e mai ușor de intervenit pentru a direcționa situația spre reușită, prin consilierea elevului și nu prin simpla constatare a eșecului.

Aplicarea evaluării formative pentru a afla ce a fost învățat. Evaluarea formativă oferă profesorilor posibilitatea de a identifica și sugera elevului acțiunile care vor conduce către succes. Evaluarea formativă nu are ca scop „promovarea” sau „nepromovarea” la următoarea activitate, ci mai degrabă oferirea sprijinului necesar pentru a garanta reușita.

Folosirea tutoratului între elevi. Anumiți elevi pot primi sprijin în timpul învățării de la colegi. O temă poate fi împărtășită în segmente mici, iar elevii sunt sprijiniți să-și dezvolte abilitatea de a-i învăța și ajuta pe colegi să învețe. Tutoratul are avantaje pentru toți elevii: tutorii își consolidează cunoștințele exersând explicarea a ceea ce știu și pot, iar tutorații sunt ajutați de colegi să înțeleagă folosind un limbaj mai accesibil.

Organizarea activităților extracurriculare. Activitățile extracurriculare pot oferi elevilor oportunități valoroase și interesante de învățare, făcând învățarea atractivă. Pot fi organizate activități în afara programului școlar, de exemplu: organizarea diferitelor evenimente – excursii sau concursuri, întâlniri cu oameni de

succes etc. Activitățile extracurriculare pot oferi oportunități de învățare într-o gamă largă de domenii: matematică, abilități de lucru într-o organizație sau într-o echipă, abilități de interrelaționare, administrarea bugetului, a întâlnirilor etc. Elevii lucrează în grupuri, în perechi sau individual, în funcție de mărimea proiectului și scopul acestuia.

Învățarea pe bază de probleme reale (din activitatea practică). Volumul de cunoștințe (la fiecare disciplină sau domeniu) este în creștere, iar viteza de creștere este una accelerată. Elevii nu pot învăța tot volumul de cunoștințe, dar pot învăța cum să acumuleze cunoștințe. În cazul învățării pe bază de probleme, elevii învață să se orienteze spre procesul de soluționare a problemei, să fie independenți și interdependenți pentru a rezolva problema. Ei își dezvoltă cunoștințele într-un context specific și abilitățile care le permit să folosească noile cunoștințe. Elevii se reunesc în grupuri mici împreună cu profesorul pentru a discuta situația-problemă. Inițial, elevii investighează problema folosind cunoștințele și experiența anterior dobândite. Analizează apoi problema și decid cum s-o rezolve. Ei fac cercetări individuale și adună informații. Rolul profesorului este mai mult de facilitator. În loc să le ofere răspunsuri, profesorul încurajează întrebările și sugerează surse de informare.

Respectarea regulilor enunțate mai sus vor avea un impact pozitiv asupra formării la elevi a abilităților de învățare de nivel înalt. În tabelul de mai jos [3] prezentăm o analiză comparativă a abilităților de învățare ale elevilor care au învățat după modele tradiționale și a celor care au fost implicați într-un proces de învățământ axat pe necesitățile elevilor.

Abilități de învățare de nivel jos	Abilități de învățare de nivel înalt
Elevul nu se gândește la propriile procese de învățare; studiul înseamnă doar citirea a ceea ce este predat de profesor.	Elevul reflectează asupra modului în care a ajuns la o anumită concluzie sau asupra cauzelor neclarităților sale. Își analizează propriile acțiuni de învățare.
Elevul nu-și estimează în mod eficient timpul la începutul unei sarcini. În timpul realizării unei sarcini folosește ineficient timpul. Nu reușește să-și monitorizeze timpul sau ritmul de lucru.	Elevul analizează în mod regulat planul de acțiune, realizează planificarea prin tabele sau alte scheme; își organizează timpul pentru a rezolva sarcinile secundare, astfel încât să-și mențină un ritm general de lucru bun.
Elevul își pierde concentrarea, irosește timpul dedicat învățării pentru că nu vede utilitatea acesteia; îi lipsesc abilitățile de a extrage și de a exprima idei-cheie.	Elevul învață într-un mediu adecvat, corelat cu profesia. Își păstrează concentrarea până la finalizarea sarcinii. Elaborează anumite strategii pentru a extrage și a face legătura dintre idei, precum hărți mentale, notițe etc.
Elevul se așteaptă să înțeleagă bine ceea ce va citi din materialul stabilit. Nu înțelege semnificația celor ce pot fi învățate din exemple. Nu are necesitatea să lucreze în plus.	Elevul caută exemple din practică, în afara materialelor de curs. Încearcă să facă legătura dintre exemplele propuse și conceptele din materialele de studiu. Nu ia în considerare exemplele care nu au careva semnificație profesională, dar observă ideile importante.
Elevul nu poate preconiza cu exactitate cum se va descurca la teste/lucrări. Privește evaluarea ca pe o experiență demotivantă și negativă. Înainte de un examen sau de un termen de predare poate găsi multe motive ca să nu fie evaluat sau poate deveni incapabil să lucreze.	Elevul își analizează mereu munca dintr-o perspectivă critică, dar echilibrată. Reflectează asupra a ceea ce se așteaptă din partea lui. Nu este surprins de mediile pe care le obține. Definește valoarea unui curs prin ceea ce a învățat și prin experiențele acumulate.

Concluzii

În încheiere putem concluziona că implementarea în învățământul profesional tehnic a tehnologiilor didactice orientate spre necesitățile elevului are un impact enorm asupra formării competențelor profesionale la elevi. Anume corelarea tehnologiilor cu domeniul și specificul profesiei pentru care sunt pregătiți elevii conduce la sporirea motivației lor pentru activitățile de învățare și la implicarea mai interesată în realizarea diverselor sarcini de lucru. În consecință, elevilor li se formează abilități de învățare de nivel înalt, li se dezvoltă

capacitatea de autocontrol al propriului proces de învățare, li se dezvoltă sentimentul că stăpânesc experiența de învățare. Toate aceste elemente generează motivația și satisfacția lucrului bine făcut, responsabilitatea și dorința de a obține noi performanțe, iar în consecință sporește șansa de angajare și inserție a absolvenților școlii profesionale în câmpul muncii.

Referințe:

1. ЯКИМАНСКАЯ, И.С. *Разработка технологий личностно-ориентированного обучения*. В: Вопросы психологии, 1995, №2, с.31-42.
2. СЕРИКОВ, В.В. *Личностно-ориентированный образовательный процесс: сущность, содержание, технологии*. Ростов н/Д.: Изд-во РГПУ, 1995. 288 с.
3. BEN BENNETT. *Curriculum la decizia școlii: ghid pentru profesorii de liceu*. București: Atelier Didactic, 2007. 80 p.

Prezentat la 10.10.2016